

ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه‌ی بی‌رحمی - بی‌احساسی در نوجوانان پسر

آرزو پالیزبان^{۱*}، مهناز مهرابی‌زاده هنرمند^۲، نسرین ارشدی^۳

۱. کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی، عضو باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان دانشگاه آزاد اسلامی، واحد دزفول، دزفول، ایران (نویسنده مسئول)
۲. استاد، دکترای روان‌شناسی عمومی، گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.
۳. دانشیار، دکترای روان‌شناسی عمومی، گروه روان‌شناسی صنعتی و سازمانی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

چکیده

مقدمه: پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی نوجوانان برای سنجش ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی در نوجوانان پسر است. این پرسشنامه با اقتباس از ابزار غربالگری روند جامعه‌سنجی ساخته شده است و ابعاد بی‌رحمی، فقدان همدلی و بی‌احساسی را می‌سنجد. پژوهش حاضر با هدف بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه‌ی بی‌رحمی - بی‌احساسی نوجوانان در نمونه‌ی غیر بالینی انجام شده است.

روش: تعداد ۳۰۰ دانش‌آموز (پسر) با میانگین سنی ۱۶/۳۸ به روش تصادفی چندمرحله‌ای از دبیرستان‌های شهرستان دزفول انتخاب شدند و پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی نوجوانان (فریک، ۲۰۰۳)، پرسشنامه‌ی گرایش به رفتار خرابکارانه (طوایبه و احمد، ۲۰۱۰) بر روی این دانش‌آموزان اجرا شد. اعتبار پرسشنامه‌ی بی‌رحمی - بی‌احساسی نوجوانان به سه روش تحلیل عامل تأییدی، اعتبار همگرا و اعتبار ملاک سنجیده شد و پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ و تصحیف ارزیابی شد.

نتایج: آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۶۵ و برای خرده مقیاس‌های بی‌رحمی، فقدان همدلی و بی‌احساسی به ترتیب برابر با ۰/۵۶، ۰/۶۱ و ۰/۵۵ و ضریب تصحیف برای کل پرسشنامه ۰/۵۶ و برای خرده مقیاس‌های نام‌برده به ترتیب برابر ۰/۵۱، ۰/۶۳ و ۰/۴۹ به دست آمد. همبستگی بین پرسشنامه‌ی بی‌رحمی - بی‌احساسی نوجوانان و مقیاس گرایش به رفتار خرابکارانه در سطح $p < 0/01$ معنی‌دار بود ($r = 0/32$). علاوه بر این نتایج حاصل از تحلیل عامل تأییدی ($RMSEA = 0/05$) گویایی برازندگی نسبتاً خوب ساختار سه عاملی پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی نوجوانان است.

بحث و نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش بیانگر این است که پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی در ایران از پایایی و اعتبار نسبتاً مطلوبی برخوردار است.

کلیدواژه‌ها: پرسشنامه‌ی بی‌رحمی - بی‌احساسی، پایایی، اعتبار.

*Email: a-palizban@mscstu.scu.ac.ir

دوفصلنامه علمی - پژوهشی

روان‌شناسی بالینی و شخصیت

(دانشور رفتار)

دوره ۱۵، شماره ۱، پیاپی ۲۸
بهار و تابستان ۱۳۹۶
صص: ۲۰۱-۲۱۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۰۷/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۱/۲۵

Biannual Journal of

Clinical Psychology & Personality

(Daneshvar-e-Raftar)

Vol. 15, No. 1, Serial 28

Spring & Summer
2017

pp.: 201-211

مقدمه

کلکی^۱ [۱] در کتاب «ماسک سلامت روان ۲»، جامعه‌سنجی را به‌عنوان نوعی اختلال شخصیتی که شامل انحراف رفتاری مزمن، نقایص عاطفی و برخی از ویژگی‌های مثبت و سازگارانه معرفی نمود. پس از کلکی [۱]، اغلب مطالعات نشان داده‌اند که جامعه‌سنجی متشکل از دو عامل متفاوت است [۲]. عامل اول که جامعه‌سنجی اولیه ۳ نیز نامیده می‌شود، شامل ویژگی‌های بین فردی و هیجانی از قبیل جذابیت ظاهری، فریبکاری، داشتن هیجان سطحی و فقدان احساس گناه و پشیمانی است؛ اما عامل دوم که جامعه‌سنجی ثانویه نیز نامیده می‌شود، شامل ویژگی‌های رفتاری و سبک زندگی از قبیل بزهکاری در دوره نوجوانی، روابط جنسی متعدد، نداشتن برنامه منسجم برای زندگی، سابقه شغلی آشفته و ارتکاب به جرائم متعدد است. جامعه‌سنجی ثانویه اغلب به‌عنوان ویژگی‌های اختلال شخصیت ضداجتماعی^۴ شناخته می‌شود [۳]. ساختار اختلال جامعه‌سنجی به یک الگویی از فقدان عاطفه و همدلی، فریبکاری و رفتار بی‌رحمانه اشاره دارد [۴]. ثابت شده است برای فهم رفتار ضداجتماعی در بین بزرگسالان شناخت این ویژگی‌ها مهم است و چندین مطالعه طولی نشان داده‌اند که رفتارهای ضداجتماعی در بزرگسالی ریشه در دوران کودکی دارد [۵]. در چند دهه‌ی گذشته، طیف گسترده‌ای از عوامل مرتبط با توسعه و تداوم اختلالات رفتاری در کودکان و نوجوانان شناسایی شده است. به علت گسترش جوانان مبتلا به اختلالات رفتاری، در خانه و در مدرسه که می‌تواند به جرم و جنایت و خشونت منجر شود و به یک مشکل جدی و پرهزینه منتهی شود [۶، ۷، ۸] توجه به مشکلات رفتاری و عوارض آن‌ها به یک اولویت در زمینه‌ی روانشناسی و تلاش برای شناسایی علل تداوم آن منجر شده است. دو رویکرد مفهومی در مطالعه‌ی کودکان و نوجوانان جامعه‌سنجی مطرح شده است، اولین رویکرد شامل ایجاد کردن زیرگروه‌هایی از اختلالات رفتاری بر اساس همبودی آن با بیش‌فعالی و تکانشگری بوده است [۹]. کودکان با رفتارهای تکانشگری و بیش‌فعالی و مشکلات رفتاری در مقایسه با کودکانی که فقط یکی از این مشکلات را دارند گرایش به رفتارهای ضداجتماعی شدید و مداوم را داشته‌اند. دومین رویکرد در گسترش ساختار جامعه‌سنجی نوجوانان بر ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی متمرکز شده است که هسته‌ی این مفهوم در جامعه‌سنجی بزرگسالان است [۱۰]. به نظر نمی‌

رسد بتوان بر اساس تکانشگری، زیرگروه‌های کودکان مبتلا به مشکلات جدی و رفتارهای خرابکارانه زودرس و یا نوجوانان با رفتارهایی جدی جامعه‌سنجی را متمایز کرد [۱۱]. زیرا گروه‌هایی از نوجوانان دارای رفتار ضداجتماعی ویژگی‌های اختلال جامعه‌سنجی را نیز دارند و سطوح بالایی از ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی ۵ را نشان می‌دهند. قابل توجه‌ترین تغییر در پنجمین راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی [۱۲] شامل اضافه کردن یک زیرگروه از ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی به اختلال سلوک بود. ویژگی‌های بی‌رحمی و بی‌احساسی بر اساس یک الگوی پایدار از رفتارهایی که نشان‌دهنده‌ی بی‌توجهی به دیگران و همچنین فقدان همدلی و به‌طورکلی نتیجه‌ی فقدان کمبودهاست، مشخص می‌شود. اثر متقابل بین ژنتیک و محیط ممکن است نقشی در تجلی این صفات به‌عنوان اختلال رفتاری بازی کنند. باوجود آنکه نسبت به سایر کودکان مبتلا به اختلال سلوک از هوش بالاتری برخوردارند، مشکلات رفتاری این کودکان متنوع‌تر است. در شروع دوران کودکی، ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی باعث یک الگوی تهاجمی‌تر و پایدارتر از رفتارهای ضداجتماعی نسبت به شروع دوران نوجوانی می‌شود [۱۳]. زیرمجموعه‌ای از نوجوانان مبتلا به اختلالات رفتاری تخریبی، از جمله اختلال سلوک و اختلال نافرمانی مقابله‌ای که سطوح بالایی از ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی را نشان می‌دهند بالاترین خطر رفتارهای ضداجتماعی پایدار و جنایتکاری را در بزرگسالی نشان می‌دهند [۱۵]. کودکانی که ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی را دارند، علاوه بر سایر مشکلات سلوکی که در دوران کودکی شروع می‌شوند تابلوی بالینی متفاوتی دارند. کودکانی که اختلال سلوک و دو صفت بی‌احساسی و بی‌رحمی را دارند اولاً اختلال شدیدتری را دارند، یعنی رفتار انحرافی مختلفی را دارند و از رفتار خود زیاد ناراحت نمی‌شوند، ثانیاً در آن‌ها بازداری رفتاری کمی وجود دارد. بازداری رفتاری کم نیز معلول بی‌واکنشی، شاخه‌ی سمپاتیک دستگاه عصبی خودمختار است. این بی‌واکنشی به هیجان خواهی به حساسیت کم در برابر تنبیه منتهی می‌شود. ریشه‌ی رفتار مخل کودکان مبتلا به اختلال سلوک که دو صفت بی‌احساسی و بی‌رحمی را دارند به عوامل مختلف محیطی، همانند داشتن پدر و مادری مشکل‌دار، هوش کم و یا سو استفاده از کودک، برمی‌گردد [۱۶]. نوجوانان دارای ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی، با احتمال بیشتر مرتکب جرم‌های خشونت‌آمیز در یک دوره‌ی دوساله، پس از آزادی

⁵ callous-unemotional trait

⁶ Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder (DSM)

¹ Clckley

² The Mask of Sanity

³ primary psychopathy

⁴ Antisocial Personality Disorder (APD)

خود از مراکز تأدیبی می‌شوند تا کسانی که فاقد ویژگی‌های بی‌رحمی-بی‌احساسی بودند [۱۱].

یکی از جنبه‌های بارز شخصیت افراد دارای ویژگی‌های بی‌رحمی-بی‌احساسی، گرایش به رفتار خرابکارانه است. ژانورن [۱۷] خرابکاری را «نوعی روحیه بیمارگونه» تعریف می‌کند «که به تخریب عمومی، نظیر تلفن‌های عمومی، صندلی‌های اتوبوس شهری، مترو و ترن‌های مسافربری و باجه‌های پست و تلگراف و نظایر آن تمایل دارد». خرابکاری، در این معنی، از بلاهای جوامع امروزی که در گذشته دیده نشده است. در سبب‌شناسی خرابکاری، پژوهشگران متذکر شده‌اند که مانند اغلب شکل‌های رفتارهای بزهکارانه، معلول عوامل و شرایط متعدد و متفاوتی است، از این رو آشنایی با ماهیت و فرآیند خرابکاری به‌عنوان یک مجموعه به‌هم‌پیوسته، نیازمند بررسی عوامل مختلف و درهم‌تنیده می‌باشد. کاوان [۱۸] اشاره می‌کند اغلب خرابکارها در گروه جنسی مذکر قرار دارند؛ به‌عبارت‌دیگر پسران بیش از دختران به خرابکاری که با نوعی خشونت همراه است روی می‌آورند. عواملی که از سوی صاحب‌نظران درباره خرابکاری ارائه‌شده است بیشتر ویژگی‌های شخصیتی - روانی و موقعیت‌های اجتماعی متفاوت در دو جنس مرد و زن در جوامع مختلف می‌باشد.

ویژگی‌های جامعه‌ستیزی در نوجوانان به‌طور هم‌زمان با پرخاشگری، رفتارهای ضداجتماعی و مشکل با همسالان در ارتباط است [۱۹، ۲۰]. مطالعات آینده‌نگر نشان داده که جامعه‌ستیزی با پرخاشگری، مشکلات تحصیلی، سایر اختلالات رفتاری و با شدت و تداوم رفتارهای ضداجتماعی در ارتباط است. ویژگی‌هایی بی‌رحمی-بی‌احساسی به‌عنوان نمونه: فقدان همدردی، عدم احساس گناه و ضعف در بیان هیجانات در طول دوران کودکی و نوجوانی نسبتاً باثبات است [۲۱]. نوجوانانی که دارای ویژگی‌هایی بی‌رحمی-بی‌احساسی هستند به‌احتمال زیاد نارسایی‌هایی در مقایسه با نوجوانان دارای رفتار ضداجتماعی، در پردازش محرک‌های هیجانی منفی نشان می‌دهند [۲۲]. بررسی صفات جامعه‌ستیزی در نوجوانان به‌ویژه از نظر ویژگی‌های بی‌رحمی-بی‌احساسی، با توجه افزایش نقش برجسته جامعه‌ستیزی در مفهوم‌سازی رفتارهایی ضداجتماعی دوران کودکی، مهم است. به‌علاوه، این بررسی ممکن است در شناسایی یک زیرمجموعه‌ی متمایز از جوانان ضداجتماعی مزمن مفید باشد [۲۳]. اگرچه ویژگی‌های بی‌رحمی-بی‌

احساسی نسبتاً باثبات هستند، آن‌ها می‌توانند در طول زمان از طریق درمان مؤثر کاهش پیدا کنند [۲۴]. مداخله‌ی زودهنگام تصور می‌شود مؤثرتر است، چون گمان می‌رود این ویژگی‌ها در اوایل زندگی قابل‌انعطاف‌تر هستند [۲۵]. شواهد در حال حاضر نشان می‌دهد که کودکان با ویژگی‌های بی‌رحمی-بی‌احساسی بهره‌مندی کمتری از درمان‌های رایج مشکلات رفتارهای تخریبی نسبت به افراد بدون این صفات می‌برند [۲۶]. بررسی این ویژگی‌ها در کودکان در معرض خطر از نظر پیشگیری و تلاش‌های مداخله‌ای و انتخاب نوع درمان مناسب سودمند است. تاکنون پرسشنامه‌هایی برای سنجش صفات جامعه‌ستیزی در نمونه‌های بالینی و غیر بالینی ساخته‌شده است، از جمله پرسشنامه‌ی ابزار غربالگری روند جامعه‌ستیزی ۳ که توسط فریک و هاره در سال ۲۰۰۱ ساخته شد [۲۷]. این پرسشنامه، ۲۰ ماده‌ای که ممکن است توسط والدین، معلم و یا به‌صورت خود گزارشی پاسخ داده شود که برای ارزیابی صفات جامعه‌ستیزی در کودکان و نوجوانان طراحی شده است. پرسشنامه‌ی دیگر مقیاس خود گزارشی جامعه‌ستیزی لونسون ۴ که در سال ۱۹۹۵ توسط لونسون، کیل و فیتزپاتریک ۵ [۲۸] برای صفات رفتاری و شخصیتی مرتبط با جامعه‌ستیزی طراحی شده است که دو زیر مقیاس جامعه‌ستیزی اولیه و جامعه‌ستیزی ثانویه است. پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی توسط فریک در سال ۲۰۰۴ ساخته شد. [۲۱] شامل، یک مقیاس خود گزارشی معتبر و پایا، ۲۴ ماده‌ای است که شامل ۳ خرده مقیاس، بی‌رحمی، فقدان همدلی و بی‌احساسی می‌باشد که برای رده‌های سنی ۱۸-۱۳ سال استفاده می‌شود. این پرسشنامه همبستگی بالایی با نمره‌های افراد در مقیاس ضداجتماعی کودکان ۶ و هیجان خواهی دارد [۲۱]. در پژوهشی دیگر که توسط بیرد، کاهن و پارذینی ۷ [۲۹] با هدف رابطه‌ی بین پرسشنامه‌ی بی‌رحمی بی‌احساسی و با گرایش به رفتار خرابکارانه انجام شد نتایج آن نشان داد بین پرسشنامه بی‌رحمی-بی‌احساسی با مقیاس خود ارزیابی بزهکاری همبستگی مثبت دارد [۳۰].

با توجه به اهمیت بالقوه‌ی ویژگی‌هایی بی‌رحمی-بی‌احساسی در تعیین گروه‌هایی متمایزی از کودکان و بزرگسالان با مشکلات رفتاری و مدل‌های رشدی از رفتارهای ضداجتماعی و به دلیل اهمیت وجود یک ابزار ارزیابی جامع و قابل‌اعتماد برای این ویژگی‌ها لازم است ابزاری تهیه گردد که بتوان از آن برای تعدادی از انواع

⁵ Levenson, Kiehl, & Fitzpatrick

⁶ Childhood Psychopathy Scale (CPS)

⁷ Byrd, Kahn, & Pardini

¹ Janoren

² Cavan

³ Antisocial Process Screening Device (APSD)

⁴ Levenson Self-Report Psychopathy Scale (LSRPS)

بی‌احساسی ۱ سه بعد بی‌رحمی (۱۱ ماده)، فاقد حس همدردی (۸ ماده)، بی‌احساسی (۵ ماده) را ارزیابی می‌کند این پرسشنامه در رده‌های سنی ۱۸-۱۳ سال اعتبار یابی شده است [۳۱]. از نوجوانان خواسته می‌شود احساساتشان را در رابطه با خود و یا دیگران روی مقیاس ۴ نقطه‌ای لیکرت (صفر تا سه) درجه‌بندی کنند. همچنین گویه‌های ۱، ۲، ۳، ۶، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۵، ۱۹، ۲۰ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. در پژوهش ایسو و همکاران [۳۱] آلفای کرونباخ کل پرسشنامه ۰/۷۷ و خرده مقیاس‌های آن به ترتیب ۰/۷۰، ۰/۷۳، ۰/۶۴ بود و اعتبار پرسشنامه بی‌رحمی - بی‌احساسی همبستگی معناداری با اختلالات جامعه‌ستیزی و هیجان خواهی زاگرمین نشان داد. همسانی درونی این پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ ۰/۶۳ و ضریب تنصیف ۰/۵۷ به دست آمد. در پژوهش سیوسی، بارونسلی، فرانچی، گل مریمی ۲ و فریک [۳۲] پایایی این مقیاس آلفای کرونباخ ۰/۶۶ به دست آمد.

۲- پرسشنامه‌ی گرایش به رفتار خرابکارانه: پرسشنامه‌ی گرایش به رفتارهای خرابکارانه، توسط طوابیه و احمد [۳۳] تنظیم شده است. این پرسشنامه میزان گرایش به رفتارهای خرابکارانه را در مدرسه نشان می‌دهد. این پرسشنامه، دارای ۱۸ ماده هست که پاسخ به ماده‌ها بر اساس یک طیف لیکرت ۵ درجه‌ای، ۱ (کاملاً موافقم)، ۲ (موافقم)، ۳ (تا حدی موافقم)، ۴ (مخالقم) و ۵ (کاملاً مخالفم)، تنظیم شده است. کم‌ترین نمره در این پرسشنامه، ۱۸ و بیشترین آن ۹۰ می‌باشد و نمره ی بالاتر نشان‌دهنده‌ی تمایل بیشتر به رفتارهای خرابکارانه در مدرسه می‌باشد. در پژوهشی دستجردی، صفری و رضانی [۳۴] میزان آلفای کرونباخ پرسشنامه‌ی گرایش به رفتارهای خرابکارانه را برابر ۰/۸۹ گزارش کردند. در پژوهشی که توسط بنی نعیم [۳۵] انجام شد پایایی این پرسشنامه با استفاده از روش‌های آلفای کرونباخ و تنصیف محاسبه گردید. ضریب پایایی آلفای کرونباخ و تنصیف برای این پرسشنامه به ترتیب ۰/۹۷ و ۰/۹۴ محاسبه شد. در پژوهش بنی نعیم [۳۵] به‌منظور بررسی اعتبار پرسشنامه گرایش به رفتارهای خرابکارانه، با استفاده از نرم‌افزار تحلیل ساختارهای گشتاوری (AMOS) از روش تحلیل عامل تأییدی استفاده شد. ضرایب استاندارد ماده‌های گرایش به رفتارهای خرابکارانه، همه در سطح $p < 0.001$ معنی‌دار بودند بنابراین هیچ ماده‌ای حذف نشد. در این پژوهش آلفای کرونباخ ۰/۹۳ و ضریب تنصیف ۰/۹۲ به دست آمد.

نمونه‌های مختلف از جوانان استفاده کرد؛ زیرا بدین وسیله می‌توان برای پیشگیری از مشکلات جدی، تدابیر و اقدامات لازم را به عمل آورد و همچنین به دلیل نبود مقیاسی معتبر و پایا به زبان فارسی برای سنجش ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی در نوجوانان کشور، هدف از انجام پژوهش حاضر تعیین پایایی و اعتبار پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی نوجوانان است، بنابراین با توجه به هدف پژوهش، این سؤال مطرح می‌شود که آیا پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی بی‌احساسی از پایایی و اعتبار کافی جهت کاربرد در نوجوانان برخوردار است؟ شناسایی ویژگی‌های روان‌سنجی این ابزار برای استفاده در دو حوزه‌ی بالینی و پژوهشی و قابلیت کاربرد آن در مورد جمعیت‌های بهنجار و نابهنجار، اهمیت و ضرورت پژوهش را توجیه می‌کند.

روش

نوع پژوهش

این بررسی از نوع توصیفی - همبستگی است.

آزمودنی

الف) جامعه آماری: جامعه آماری این پژوهش، دانش‌آموزان پسر دبیرستان شهرستان دزفول، در دوره‌ی متوسطه در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ بودند.

ب) نمونه پژوهش: نمونه موردبررسی با استفاده از فرمول کوکران ۳۰۰ نفر از دانش‌آموزان پسر انتخاب شده‌اند. دامنه سنی کل نمونه مورد بررسی ۱۵ تا ۱۸ سال با میانگین سنی ۱۶/۳۸ و انحراف استاندارد ۰/۷۰ بود. ۴۵/۷ درصد آزمودنی‌ها در مقطع دوم دبیرستان، ۵۴/۳ درصد از آن‌ها در مقطع سوم دبیرستان مشغول به تحصیل بودند. میانگین معدل کل آزمودنی‌ها ۱۶/۸۴ و انحراف استاندارد آن ۱/۷۹ بود. روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای - تصادفی بود، به این طریق که از ۳۰ مدرسه ۱۰ مدرسه به صورت تصادفی و از هر مدرسه دو کلاس و از هر کلاس ۱۵ نفر انتخاب شد.

ابزارهای پژوهش

۱- پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی نوجوانان: این پرسشنامه یک ابزار خود سنجی ۲۴ ماده‌ای است که برای ارزیابی ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی طراحی شده است. این ابزار توسط فریک در سال ۲۰۰۳ ساخته شده است. اگرچه نسخه‌ی معلم و والدین از آن وجود دارد نسخه‌ی خودارزیابی عمومی‌ترین استفاده را در نمونه‌هایی نوجوانان دارد. پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی -

² Ciucci, Baroncelli, Franchi, & Golmaryami

¹ Inventory of Callous-Unemotional Trait

شیوه اجرای پژوهش

پس از کسب اجازه‌ی رسمی از سازنده‌ی اصلی پرسشنامه، ابتدا پرسشنامه‌ی ویژگی‌هایی بی‌رحمی-بی‌احساسی نوجوانان به فارسی برگردانده شد و از نظر رعایت نکات ادبی و ویراستاری شد، توسط چند استاد روانشناسی بررسی شد و سپس با اجرایی آن بر روی چندین دانش‌آموز از نظر قابل‌فهم بودن جمله‌ها بررسی شدند پس از تأیید ابتدایی پرسشنامه، بر روی نمونه اصلی (۳۰۰ دانش‌آموز) اجرا شد. پیش‌ازاین که دانش‌آموزان به سؤال‌های پرسشنامه پاسخ دهند، توضیحات لازم در مورد اهداف پژوهش جهت جلب مشارکت و همکاری آن‌ها داده شد. سپس از دانش‌آموزان خواسته شد تا میزان توافق خود را با هرکدام از ماده‌ها روی مقیاس ۴ درجه‌ای لیکرت مشخص کنند. به هر ماده‌ی نمره ۰ تا ۳ اختصاص داده شد. کلیه‌ی افراد نمونه (۳۰۰ نفر)

به پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی-بی‌احساسی نوجوانان پاسخ دادند و ۶۵ نفر به صورت تصادفی علاوه بر پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی-بی‌احساسی نوجوانان، پرسشنامه گرایش به رفتار خرابکارانه را تکمیل کردند (جهت بررسی اعتبار همگرا).

شیوه تحلیل داده‌ها

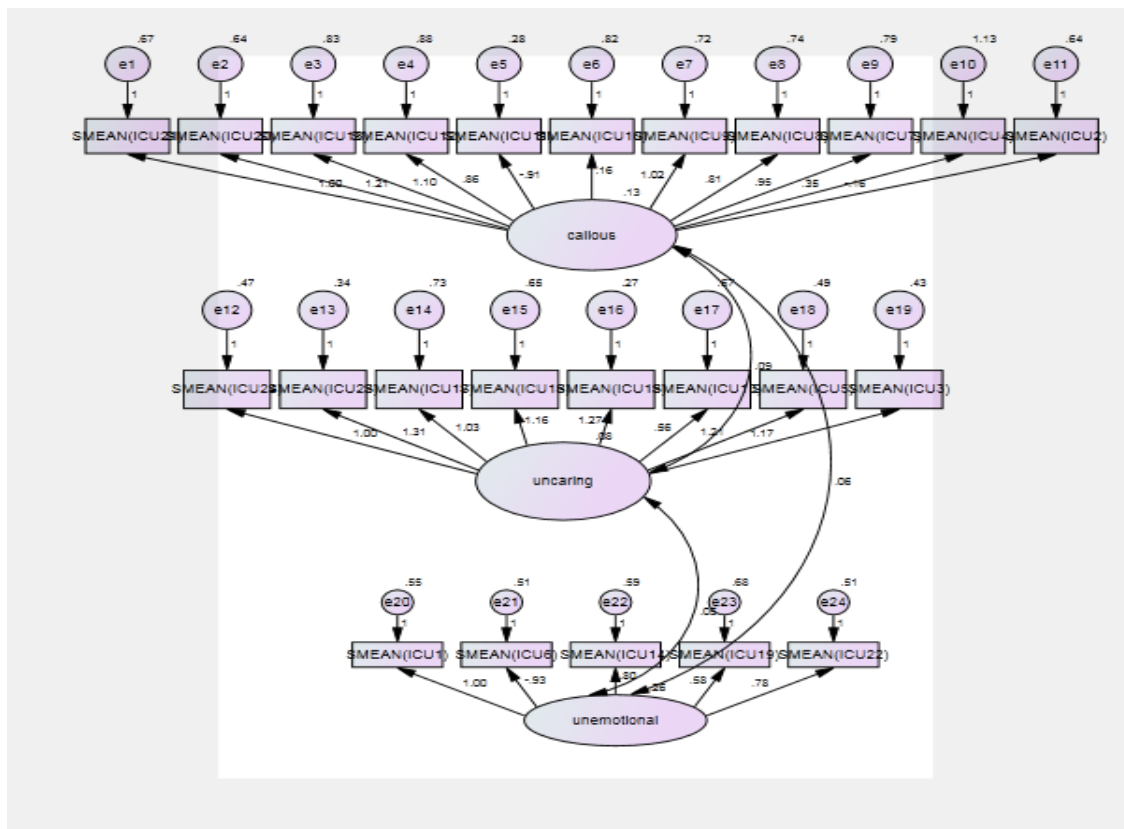
به منظور بررسی اعتبار مقیاس از روش تحلیل عامل تأییدی، اعتبار ملاک استفاده شد. پایایی ابزار با آلفای کرونباخ و تنصیف سنجیده شد.

نتایج

میانگین و انحراف معیار نمره‌های دانش‌آموزان در ICU- YV در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار نمره‌های دانش‌آموزان در ICU و گرایش به رفتارهای خرابکارانه

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	کمترین میزان	بیشترین میزان
بی‌رحمی-بی‌احساسی	۳۰۰	۲۰/۳۷	۶/۲۰	۷	۳۸
بی‌رحمی	۳۰۰	۸/۹	۳/۳۱	۳	۲۰
فقدان همدلی	۳۰۰	۳/۹۱	۲/۹۶	۰	۱۷
بی‌احساسی	۳۰۰	۷/۵۰	۲	۳	۱۴
گرایش به رفتارهای خرابکارانه	۶۵	۲۲/۴۶	۸/۵۰	۱۸	۶۸

نمودار ۱. بارهای عاملی پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی-بی‌احساسی نوجوانان با استفاده از تحلیل عامل تأییدی

جدول ۲. شاخص‌های نیکویی برازش پرسشنامه‌ی بی‌رحمی - بی‌احساسی نوجوانان در پژوهش حاضر

شاخص	برآورد
مجذور کای	۳۲۹
درجه آزادی (و سطح معنی‌داری)	($p < 0.001$) ۱۶۷
شاخص هنجار شده مجذور کای (df/x2)	۱/۹۷۲
جذر میانگین مجذور خطای تقریب	۰/۰۵
شاخص نیکویی برازش	۰/۹۰
شاخص تعدیل شده‌ی نیکویی برازش	۰/۹۰
شاخص نرم شده برازندگی	۰/۷۰
شاخص برازندگی تطبیقی	۰/۸۰
شاخص برازندگی فزاینده	۰/۸۰

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌کنید، نتایج حاصل از تحلیل عامل تأییدی گویایی برازندگی نسبتاً خوب ساختار سه عاملی پرسشنامه‌ی بی‌رحمی - بی‌احساسی است. در پژوهش حاضر مقدار RMSEA، ۰/۰۵ به دست آمد که گویای برازندگی مناسب ساختار سه عاملی با داده‌هاست. دیگر شاخص‌های برازندگی مدل ($GFI=0.90$ ، $CFI=0.80$ ، $IFI=0.80$) نشان‌دهنده‌ی برازندگی خوب و یا متوسط مدل هستند.

در پژوهش حاضر علاوه بر تحلیل عوامل تأییدی، به‌منظور اعتبار همگرا ICU-YU، از اجرای هم‌زمان این پرسشنامه با پرسشنامه‌ی گرایش به رفتارهای خرابکارانه استفاده شد. همان‌طور که پیش‌تر گفته شد، به این منظور ۶۵ نفر از نمونه تحقیق به‌طور تصادفی انتخاب‌شده و به سؤال‌های دو پرسشنامه پاسخ دادند. همبستگی نمره‌ی دانش آموزان در پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی و بی‌احساسی و سه خرده مقیاس آن با پرسشنامه‌ی گرایش به رفتار خرابکارانه در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳. ضرایب همبستگی نمره‌های دانش آموزان در ICU-YU و خرده مقیاس‌های آن با پرسشنامه‌ی گرایش به رفتارهای خرابکارانه

نمره کل	بی‌احساسی	فقدان همدلی	بی‌رحمی	گرایش به رفتارهای خرابکارانه
۰/۳۵**	۰/۴۳**	۰/۳۰**	۰/۱۷	

** $P < 0.01$

همان‌طور که جدول ۳ نشان می‌دهد، همبستگی بین نمره‌های دانش آموزان در پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی -

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود میانگین (و انحراف استاندارد) نمره‌ی کل دانش آموزان در پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی ۲۰/۳۷ (و ۶/۲۰) می‌باشد و میانگین پرسشنامه‌ی گرایش به رفتار خرابکارانه ۲۲/۴۶ و انحراف استاندارد ۸/۵۰ می‌باشد برای بررسی اعتبار پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی از تحلیل عامل تأییدی^۱ استفاده شد. بدین منظور داده‌های حاصل از اجرای پرسشنامه‌ی، با استفاده از برنامه تحلیل ساختاری گشتاوری^۲ نسخه‌ی ۲۰ تحلیل شد. نمودار ۱ جدول ۲ بارهای عاملی ماده‌های پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی بی‌احساسی نوجوانان را به تفکیک سه خرده مقیاس بی‌رحمی، فقدان همدلی و بی‌احساسی نشان می‌دهد.

همان‌گونه که در نمودار ۱ مشاهده می‌شود، در اجرای تحلیل عاملی از نوع تأییدی پرسشنامه ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی نوجوانان در ارتباط با خرده مقیاس بی‌رحمی، بیشترین بار عاملی مربوط به ماده‌ی ۱۱ (۰/۵۱) و کمترین بار عاملی مربوط به ماده‌ی ۲ (۰/۰۰۷) می‌باشد. در ارتباط با خرده مقیاس فقدان همدلی بیشترین بار عاملی مربوط به ماده‌ی ۱۵ (۰/۵۶) و کمترین بار عاملی مربوط به ماده‌ی ۱۳ می‌باشد. در ارتباط با خرده مقیاس بی‌احساسی بیشترین بار عاملی مربوط به ماده ۱ (۰/۵۶) و کمترین بار عاملی مربوط به ماده ۲۲ (۰/۳۳) می‌باشد. به دلیل مطلوب نبودن بار عاملی و زیر ۰/۳ بودن ماده‌ی ۲، ۴، ۱۰ (با بار عاملی ۰/۰۰۷، ۰/۱۲، ۰/۰۶) و ماده‌ی ۱۳ از خرده مقیاس فقدان همدلی (با بار عاملی ۰/۱۹) و معنی‌دار نبودن ضریب مسیر (β) آن‌ها، این ۴ ماده از پرسشنامه حذف شدند. پس از تحلیل عوامل مؤلفه‌های اصلی و حذف ۴ ماده از آن، پایایی و اعتبار تشخیصی مقیاس ۲۰ ماده‌ای تعیین شد.

در جدول ۲ شاخص نیکویی برازش الگوی حاصل از تحلیل عامل تأییدی، شامل مجذور کای^۳، درجه آزادی^۴، سطح معنی‌داری^۵، شاخص هنجار شده مجذور کای^۶، جذر میانگین مجذور خطای تقریب^۷، شاخص نیکویی برازش^۸، شاخص تعدیل شده نیکویی برازش^۹، شاخص نرم شده برازندگی^{۱۰}، شاخص برازندگی تطبیقی^{۱۱} و شاخص برازندگی فزاینده^{۱۲} گزارش شده است.

⁷ Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)

⁸ Goodness of Fit Index (GFI)

⁹ Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)

¹⁰ Normed fit index (NFI)

¹¹ Comparative fit index

¹² Incremental fit index (IFI)

¹ Confirmatory Factor Analysis

² Analysis of Moment Structure (AMOS)

³ Chi-Square

⁴ Degree of Freedom

⁵ Significance level

⁶ Normed Chi-Square measure

همبستگی بین ویژگی‌های بی‌رحمی-بی‌احساسی با معدل دانش‌آموزان (به‌عنوان ملاک) محاسبه گردید نتایج نشان داد که همبستگی بین نمره کل پرسشنامه با معدل کل دانش‌آموزان $0/13$ - در سطح $0/05$ معنی‌دار شده است. در پژوهش حاضر، با استفاده از داده‌های حاصل از نمونه ۳۰۰ نفری، همبستگی درونی نمره‌های خرده‌مقیاس‌ها با یکدیگر و با کل پرسشنامه استخراج شد که در جدول ۴ خلاصه گردید.

بی‌احساسی و پرسشنامه‌ی گرایش به رفتار خرابکارانه $0/35$ در سطح $p < 0/004$ معنی‌دار است. مطالعه همبستگی بین خرده‌مقیاس‌های دو ابزار فوق نشان داد که دو خرده‌مقیاس ICU فقدان همدلی و بی‌احساسی با گرایش به رفتار خرابکارانه به ترتیب همبستگی $0/30$ ، $0/43$ دارد، درحالی‌که رابطه‌ی بین گرایش به رفتار خرابکارانه و خرده‌مقیاس بی‌رحمی معنی‌دار نیست. برای بررسی اعتبار پرسشنامه علاوه بر تحلیل عامل تأییدی و اعتبار ملاک نیز استفاده شد. بدین منظور

جدول ۴. ضرایب همبستگی درونی نمره‌های خرده‌مقیاس‌ها با یکدیگر و با کل ICU-YV

متغیر	ICU-YV	بی‌رحمی	فقدان همدلی	بی‌احساسی	تعداد گویه
ICU-YV	-	$0/71^{**}$	$0/78^{**}$	$0/57^{**}$	۲۰
بی‌رحمی	-	-	$0/34^{**}$	$0/18^{**}$	۸
فقدان همدلی	-	-	-	$0/25^{**}$	۷
بی‌احساسی	-	-	-	-	۵

**همبستگی در سطح $0/01$ معنی‌دار است.

بی‌احساسی از روش آلفای کرونباخ و تنصیف (اسپیرمن براون و گاتمن) استفاده شد. در اینجا نیز داده‌های کل نمونه ($n=300$) وارد تحلیل شدند. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها در جدول ۵ آورده شده است.

مدرجات جدول ۴ نشان می‌دهد ضرایب همبستگی بین نمره‌های خرده‌مقیاس‌ها با یکدیگر و با کل پرسشنامه بین $0/18$ تا $0/78$ می‌باشد؛ که در سطح $p=0/01$ معنی‌دار است. برای ارزیابی پایایی پرسشنامه ویژگی‌های بی‌رحمی -

جدول ۵. ضرایب پایایی ICU-YV و خرده‌مقیاس‌های آن به روش آلفای کرونباخ و تنصیف (اسپیرمن براون و گاتمن)

پایایی		آلفای کرونباخ		تنصیف	
متغیر	بی‌رحمی	آلفای کرونباخ	تنصیف	اسپیرمن- براون	گاتمن
بی‌رحمی	$0/60$	$0/60$	اسپیرمن- براون	$0/55$	$0/60$
فقدان همدلی	$0/70$	$0/70$	اسپیرمن- براون	$0/70$	$0/70$
بی‌احساسی	$0/50$	$0/50$	اسپیرمن- براون	$0/50$	$0/55$
ICU-YV	$0/70$	$0/70$	اسپیرمن- براون	$0/70$	$0/70$

بررسی مجدد قرار گیرد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش‌های حاضر باهدف بررسی اعتبار و پایایی پرسشنامه ویژگی‌های بی‌رحمی-بی‌احساسی نوجوانان در نمونه‌ای از دانش‌آموزان عادی انجام گرفت و یافته‌های حاصل بیانگر این است که این پرسشنامه، ابزاری مناسب برای سنجش ویژگی‌های بی‌رحمی-بی‌احساسی در نوجوانان می‌باشد. در نتیجه تحلیل عامل تأییدی برای سنجش اعتبار پرسشنامه سه ماده‌های از خرده‌مقیاس بی‌رحمی و یک ماده‌ی از خرده‌مقیاس فقدان همدلی به دلیل بار عاملی نامطلوب حذف‌شده‌اند و شاخص برازندگی مدل با ۲۰ ماده برازش نسبتاً خوبی (RMSEA) را نشان داد. همبستگی معنادار بین ویژگی‌های بی‌رحمی-بی‌احساسی و گرایش به رفتار خرابکارانه حکایت از اعتبار هم‌زمان مطلوب این مقیاس دارد.

همان‌طور که در جدول ۵ ملاحظه می‌شود، ضریب پایایی پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی به روش آلفای کرونباخ، تنصیف اسپیرمن - براون و گاتمن به ترتیب $0/70$ ، $0/70$ و $0/70$ به دست آمده است که ضرایب پایایی نسبتاً خوبی را نشان می‌دهد. بر اساس نتایج حاصل ضریب آلفا برای کل مقیاس $0/70$ و برای خرده‌مقیاس‌های بی‌رحمی، فقدان همدلی و بی‌احساسی به ترتیب $0/60$ ، $0/70$ و $0/50$ به دست آمد که بیشترین ضریب پایایی به خرده‌مقیاس فقدان همدلی ($\alpha=0/70$) و کمترین ضریب پایایی به خرده‌مقیاس بی‌احساسی ($\alpha=0/50$) است. ضرایب به‌دست‌آمده با استفاده از روش تنصیف اسپیرمن- براون و گاتمن نشان می‌دهد، بیشترین ضریب پایایی مربوط به فقدان همدلی و کمترین ضریب پایایی به مؤلفه‌ی بی‌احساسی است، شاید پایین بودن آن به کم بودن ماده‌های این خرده‌مقیاس برمی‌گردد. بهتر است در پژوهش‌های بعدی پایایی آن مورد

پرسشنامه با سن افراد با نمره کل ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی نوجوانان و خرده مقیاس همبستگی مثبت دارد و همچنین نمره کل ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی نوجوانان با خرده مقیاس‌های آن همبستگی مثبت معناداری داشت. نمره کل ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی نوجوانان با مقیاس خودارزیابی بزهکاری همبستگی مثبت دارد. خرده مقیاس بی‌رحمی با تمام پیامدهای بزهکاری و خرده مقیاس فقدان همدلی همبستگی قوی با خشونت و انواع بزهکاری‌ها داشت؛ اما خرده مقیاس بی‌احساسی با بزهکاری هیچ‌گونه همبستگی نداشت. روسه^۱ و همکاران [۳۶] اعتبار همگرا ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی نوجوانان را بررسی کردند و نتایج پژوهش آن‌ها بیانگر این بود که نمره‌های نوجوانان در این پرسشنامه با ابزار غربالگری روند جامعه‌سنجی [۲۷] و هر سه خرده مقیاس آن (تکانشگری، خودشیفتگی و بی‌رحمی - بی‌احساسی) و مقیاس جامعه‌سنجی کودکان^۲ [۲۸] همبستگی مثبت و معناداری دارد. در پژوهش فیلهور، کیم و آرنس^۳ [۳۷] همبستگی بین ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی و پرخاشگری و ابزار غربالگری روند جامعه‌سنجی APSD معناداری بود، در پژوهش فیلهور و همکاران [۳۷] اعتبار ملاک ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی از طریق رابطه مثبت و معناداری که بین علائم برون‌سازی (اختلال نقص توجه^۴، بیش‌فعالی^۵، اختلال بی‌اعتنایی^۶، اختلال سلوک^۷) و ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی وجود دارد نشان داده شد.

در چشم‌انداز کلی، نتایج پژوهش حاضر بیانگر این است که پرسشنامه ویژگی‌هایی بی‌رحمی - بی‌احساسی در ایران از پایایی و اعتبار مطلوبی برخوردار است. این پرسشنامه ابزار مفیدی برای غربالگری و تشخیص اولیه است، به طوری که با کمک این پرسشنامه می‌توان کودکان و نوجوانان مبتلا را در مراحل اولیه شناسایی و برای درمان اقدامات لازم را به عمل آورد، زیرا گمان می‌رود در اوایل زندگی این ویژگی‌ها، انعطاف‌پذیر به درمان باشند [۲۵].

با توجه به این که نمونه پژوهش حاضر دانش‌آموزان پسر بودند، لذا در مورد تفاوت‌های جنسیتی و میزان ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی در دختران اطلاعاتی در دست نیست. به علاوه، از آنجایی که جامعه آماری پژوهش حاضر به گروه سنی ۱۸-۱۵ محدود می‌شد، بنابراین یافته‌های این پژوهش ممکن است برای جمعیت‌های دیگر از قبیل کودکان رده‌ی سنی پایین‌تر یا کودکان جوامع دیگر قابل استفاده نباشد. از

برای ارزیابی پایایی پرسشنامه ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی نوجوانان از سه روش آلفای کرونباخ، تنصیف اسپرمن براون و گاتمن استفاده شد از همسانی درونی مطلوبی برخوردار هستند. این یافته‌ها با نتایج به دست آمد از پژوهش سیوسی و همکاران [۳۲]، پاردینی و فیت [۱۵]، ایسو و همکاران [۳۱] همسو است. نتایج پژوهش فریک و مفیت [۱۴] بیانگر این است که ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی به‌عنوان شاخصی برای تشخیص اختلال سلوک است. نتایج پژوهش ایسو و همکاران [۳۱] اعتبار مطلوب این مقیاس را برای کاربرد در جمعیت غیر بالینی تأیید می‌کند.

پژوهش‌های زیادی روی عملکرد یا دستاوردهایی تحصیلی به‌عنوان شاخص پیامد تمرکز کرده‌اند، چراکه موفقیت تحصیلی همان‌طور که به دستاوردهای شغلی مربوط می‌شود به بهداشت روانی و سلامت جسمی افراد نیز مربوط می‌شود. نتایج مطالعه‌ی طولی سیوسی و همکاران [۳۲] در دوره‌ی پیگیری که هر سال در دو نوبت انجام می‌شد بیانگر این بود افرادی که ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی بیشتری داشتند عملکرد تحصیلی ضعیف‌تر و در نهایت معدل پایین‌تری داشتند. هم‌چنین این افراد مشکلات رفتاری در مدرسه، زورگویی و واکنش‌های پرخاشگرانه دارند که تا حد زیادی به دو خرده مقیاس بی‌رحمی و فقدان همدلی مربوط می‌باشد، ولی بعد بی‌احساسی ارتباطی با مشکل در سازگاری رفتاری و تحصیلی نشان نداد. از این‌رو با توجه به پیشینه‌ی موجود همبستگی منفی بین معدل و نمره‌های دانش‌آموزان در پرسشنامه‌ی ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی اعتبار این مقیاس را تأیید می‌کند. نتایج مطالعه طولی پاردینی و همکاران [۱۹] بیانگر این است سطوح بالای ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی با پرخاشگری، مشکلات تحصیلی و اختلالات رفتاری به‌طور کلی و هم‌چنین با شدت و تداوم رفتارهای ضداجتماعی در ارتباط است. این یافته با پژوهش ایسو و همکاران [۳۱] همسو است. پرسشنامه‌ی گرایش به رفتار خرابکارانه که برای اعتبار همگرا استفاده شد، با نتایجی که در پژوهش سیوسی و همکاران، [۳۲]، بیرد و همکاران [۲۹] همسو است.

در سطح جهان، پژوهش‌های زیادی برای سنجش اعتبار این پرسشنامه انجام شده که با این پژوهش همخوانی دارند، بیرد و همکاران [۲۹] اعتبار سازه‌ی پرسشنامه ویژگی‌های بی‌رحمی - بی‌احساسی نوجوانان را بررسی کردند و نتایج پژوهش آن‌ها بیانگر این بود که نمره‌های نوجوانان در این

⁵ Hyperactivity (HY)

⁶ Oppositional Defiant Disorder (ODD)

⁷ Conduct Disorder (CD)

¹ Roose

² Childhood Psychopathy Scale (CPS)

³ Filaure, Cima & Arnts

⁴ Attention Deficit Disorder (ADD)

- psychopath? *Psychological Bulletin*, 120: PP. 209-234.
- 10- Cleckley, H. (1976). *The mask of sanity* (5th Ed.). St. Louis, MO: Mosby. Dadds, M.,
- 11- Vincent, G. M., Vitacco, M. J., Grisso, T., & Corrado, R. R. (2003). Subtypes of adolescent offenders: Affective traits and antisocial behavior patterns. *Behav Sci Law*, vol 21 (6): PP. 695-712.
- 12- American Psychiatry Association. (2013). *Cautionary statement for Forensic use of DSM-5. Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5)*. 5th ed. Arlington, VA American Psychiatry publisher, 446.
- 13- Moffitt, T.E. (2006). Life-course persistent versus adolescence-limited antisocial behavior. In Cicchetti, D., & Cohen, D. J. *Developmental psychopathology* (2 Ed.). New Jersey: John Wiley & Sons. pp. 570-98.
- 14- Frick, P.J., & Moffitt, T.E. (2010). A Proposal to the DSM-V Childhood Disorders and the ADHD and Disruptive Behavior Disorders Work Groups to Include a Specifier to the Diagnosis of Conduct Disorder based on the Presence of Callous-Unemotional Traits. *American Psychiatric Association*
- 15- Pardini, D.A., & Fite, P.J. (2010). Symptoms of conduct disorder, oppositional defiant disorder, attention-deficit/hyperactivity disorder, and callous-unemotional traits as unique predictors of psychosocial maladjustment in boys: Advancing an evidence base for DSM-V. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 49 (11): PP.1134-1144.
- ۱۶- شرودر، ک. و گوردن، ب. (۲۰۰۵). *سنجش و درمان مشکلات دوران کودکی*. ترجمه مهرداد فیروز بخت (۱۳۸۹). تهران: انتشارات دانژه.
- ۱۷- ژانورن، پ. (۱۹۶۳). *وندالیسم، بیماری جهانی خرابکاری*. ترجمه فرخ ماهان (۱۳۸۳). *مجله دانشمند*، تهران، شماره ۲۹۹۹.
- ۱۸- محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۸۳). *مبانی روانشناسی اجتماعی، جامعه‌شناسی و روانشناسی رفتار وندالیستی در مباحث آسیب‌شناسی و کژ رفتاری اجتماعی*. تهران: انتشارات آن.
- 19- Pardini, D., Stepp, S., Hipwell, A., Stouthamer-Loeber, M., & Loeber, R. (2012). The clinical utility of the proposed DSM-5 callous-unemotional subtype disorder in young girls. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 51 :PP. 62-73.
- دیگر محدودیت‌هایی این پژوهش می‌توان به بررسی شاخص عملکرد تحصیلی با تکیه بر اطلاعات خود گزارشی شرکت‌کنندگان اشاره کرد. لذا در خاتمه پیشنهاد می‌شود در آینده مطالعات اعتباریابی دیگری روی نمونه بزرگ‌تری متشکل از کودکان رده سنی پایین‌تر و با استفاده از پرونده‌های تحصیلی شرکت‌کنندگان انجام می‌شود تا تأثیر سن بر کارایی این مقیاس و کاربرد مقیاس ویژگی‌های بی‌رحمی-بی‌احساسی نوجوانان در پیش‌بینی عملکرد تحصیلی به نحو مطلوب‌تری مورد ارزیابی قرار بگیرد همچنین به مشاوران و درمانگران می‌توان پیشنهاد داد که از این ابزار به‌عنوان شاخصی کاربردی جهت تشخیص و شناسایی مراجعان در معرض خطر (اختلال سلوک و اختلال ضد اجتماعی) استفاده کرد.
- ### منابع
- 1- Cleckley, H. (1941). *The Mask of Sanity*. St. Louis, Missouri: CV Mosby Co.
- 2- Poythress, N.G., & Hall, J.R. (2011). *Psychopathy and impulsivity reconsidered. Aggression and Violent Behavior*, Vol 16: PP.120-134.
- ۳- عبدالمهدی، ابراهیم، آگیلار-وفایی، ماریا، نظری، محمدعلی و کر، فلیپ (۱۳۹۱). رابطه بین سیستم جنگ/گریز/بهت (FFFS) و جامعه‌ستیزی اولیه: نقش تعدیل‌گر سیستم بازداری رفتاری (BIS). *فصلنامه پژوهش‌های نوین روان‌شناختی*، سال ۷، شماره ۲۷، صص ۱۲۴-۱۰۸.
- 4- Hare, R.D. (1970). *Psychopathy: Theory and research*. New York: John Wiley
- 5- Loeber, R. (1982). The stability of antisocial and delinquent child behavior. A review. *Child Development*, Vol 53, pp.1431-1446.
- 6- Aos, S., Lieb, R., Mayfield, J., Miller, M., & Penucci, A (2004). *Benefits and costs of prevention and early intervention programs for youth*. [On-line]. Available: <http://www.wsipp.wa.gov/rptfiles/04-073901.pdf>.
- 7- Cohen, M.A. (1998). The monetary value of saving a high-risk youth. *Journal of Quantitative Criminology*, 14: PP.5-33.
- ۸- قادری، نیلوفر، اصغری مقدم، محمدعلی، شعیری، محمدرضا (۱۳۸۵). *بررسی کارایی بازی‌درمانی رفتاری شناختی روی پرخاشگری کودکان مبتلا به اختلال سلوک*. *روانشناسی بالینی و شخصیت*، سال ۱۳، شماره ۱۹، صص ۷۶-۷۵.
- 9- Lynam, D.R. (1996). The early identification of chronic offenders: Who is the fledgling

- 31- Essau, C. A., Sasagawa, S., & Frick, P. J. (2006). Callous- unemotional trait in a community sample of adolescents. *Assessment*, 13: PP. 456-469.
- 32- Ciucci, E., Baroncelli, A., Franchi, M., Golmaryami, F. N., & Frick, P. J. (2014). The association between callous-unemotional traits and behavioral and academic adjustment in children: Further validation of the Inventory of Callous-Unemotional Traits. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 36(2): PP. 189-200.
- 33- Thawabieh, A. M., & Al-Rofo, M. A. (2010). Vandalism at boys schools in Jordan. *Introduction Journal Education Science*, 2: PP.41-46.
- ۳۴- دستجردی، رضا، صفری، حجت و رضانی، محمد (۱۳۹۱). رابطه‌ی شخصیت و وندالیسم (تخریب اموال عمومی) در بین دانش آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی استان خراسان جنوبی. نخستین همایش ملی شخصیت و زندگی نوین، دانشگاه آزاد واحد سنندج.
- ۳۵- بنی نعیم، مریم (۱۳۹۲). رابطه‌ی ویژگی‌هایی شخصیت، عملکرد خانواده و هیجان خواهی با گرایش به رفتار خرابکارانه در دانش آموزان پسر پایه‌ی دوم دبیرستان شهر بندرعباس. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- 36- Roose, A., Bijttebier, P., Decoene, S., Claes, L., & Frick, P.J. (2010). Assessing the affective features of psychopathy in adolescence: a further validation of the inventory of callous and unemotional traits. *Assessment*, 17: PP. 44-57.
- 37- Feilhauer, J., Cima, M., & Arnts, A. (2012). Assessing callous-unemotional traits across different groups of youths: Further cross-cultural validation of the Inventory of Callous-Unemotional Traits. *International Journal of Law and Psychiatry*, 35: PP. 251-262.
- ۲۰- شکوهی یکتا، محسن، زمانی، نیره، محمودی، مریم، پورکریمی، جواد و اکبری زردخانه، سعید (۱۳۹۲) تأثیر مداخلات شناختی- رفتاری بر کنترل خشم دانش‌آموزان دبیرستانی. دوماهنامه علمی - پژوهشی روانشناسی بالینی و شخصیت (دانشور رفتار)، سال ۲۱، شماره ۱۱، صص ۶۳-۶۲.
- 21- Frick, P. J. (2004). The inventory of callous-unemotional traits. Unpublished rating scale.
- 22- Kimonis, E.R., Frick, P. J., Skeem, J.L., Marsee, M. A., Cruise, K., Munoz, L. C., & Morris, A. S. (2008). Assessing callous-unemotional traits in adolescent offenders: Validation of the Inventory of Callous-Unemotional Traits. *International journal of law and psychiatry*, 31(3): pp. 241-252.
- 23- Frick, P.J. (2012). Developmental pathways to conduct disorder: Implications for future directions in research, assessment, and treatment. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 41: PP.378-389
- 24- Frick, P.J., & White, S.F. (2008). Research review: the importance of callous-unemotional traits for developmental models of aggressive and antisocial behavior. *Journal Child Psychol Psychiatry*, 49 (4): PP.359-75.
- 25- Frick, P.J., & Ellis, M. (1999). Callous-unemotional traits and subtypes of conduct disorder. *Clin Child Fam Psychol Rev*, 2 (3):PP. 149-68.
- 26- Frick, P.J., & Nigg, J.T. (2012). Current issues in the diagnosis of attention deficit hyperactivity disorder, oppositional defiant disorder, and conduct disorder. *Annual Review of Clinical Psychology*, 8: PP. 77.
- 27- Frick, P.J., & Hare, R.D. (2001). *The Psychopathy Screening Device*. Toronto, Ontario, Canada: Multi-Health Systems. Frick,
- 28- Levenson, M. R., Kiehl, K. A., & Fitzpatrick, C. M. (1995). Assessing psychopathic attributes in a noninstitutionalized population. *Journal of personality and social psychology*, 68: PP. 151.
- 29- Byrd, A. L., Kahn, R. E., & Pardini, D. A. (2013). A validation of the Inventory of Callous-Unemotional Traits in a community sample of young adult males. *Journal of Psychopathology & Behavioral Assessment*, 35:PP. 20-34.
- 30- Lynam, D.R. (1997). Pursuing the psychopath: Capturing the fledgling psychopath in a nomological net. *Journal of Abnormal Psychology*. 106: PP.425-438.

بیوست

پرسشنامه بی‌رحمی - بی‌احساسی

هرگز	به ندرت	گاهی اوقات	خیلی زیاد	سؤالات
				۱- احساساتم را آشکارا بیان می‌کنم.
				۲- به چگونگی عملکردم در مدرسه یا سر کار اهمیت می‌دهم.
				۳- وقتی کار اشتباهی انجام می‌دهم احساس بد یا عذاب وجدان دارم.
				۴- هیجانان (غم، شادی، خشم و...) خود را به راحتی بیان می‌کنم.
				۵- برایم مهم نیست وقت‌شناس باشم.
				۶- در مورد احساسات دیگران نگران هستم.
				۷- تلاشی در جهت حل مشکل نمی‌کنم.
				۸- انجام دادن درست کارها برای من مهم است.
				۹- دیگران فکر می‌کنند من آدم بی‌فکری هستم.
				۱۰- دیگران به راحتی من را درک می‌کنند.
				۱۱- همیشه سعی می‌کنم کارها را به نحو احسن انجام دهم.
				۱۲- من از اشخاصی که به آنها صدمه می‌زنم عذرخواهی می‌کنم (گفتن متأسفم).
				۱۳- سعی می‌کنم احساسات دیگران را جریحه‌دار نکنم (آسیب نزنم).
				۱۴- وقتی کار اشتباهی انجام می‌دهم احساس پشیمانی نمی‌کنم.
				۱۵- بسیار با احساس و عاطفی هستم.
				۱۶- مایل نیستم (دوست ندارم) برای خوب انجام دادن کارها وقت بگذارم.
				۱۷- احساسات دیگران برای من اهمیتی ندارد.
				۱۸- احساساتم را از دیگران پنهان می‌کنم.
				۱۹- برای انجام کارها سخت تلاش می‌کنم.
				۲۰- سعی می‌کنم در دیگران احساس خوبی ایجاد کنم.

